

Magyar BÜNÜLDÖZŐ

A Magyar Bűnüldöző Szakmai Egyesületének tudományos-szakmai folyóirata

Alapítva: 2010

IX. évfolyam 1. szám

2018/1.

A TARTALOMBÓL

Dr. Bartkó Róbert

Büntetőeljárás jogi eszközök az irreguláris migráció elleni harcban

Dr. Herke Csongor

A rendkívüli perorvoslatok új rendszere az új Be.-ben

Dr. Pongrácz Alex

Egy kiállítás benyomásai, avagy gondolatok a biztonsági állam kérdéseiről

Frank Máté

A büntetőjogi felelősségre vonás problematikája az önvezető gépjárművek tekintetében

Szépvolgyi Enikő

A szigorított őrizet, avagy egy fejezet a határozatlan tartamú intézkedések körében az XX. századi Magyarországon

Hóbor Zsolt

Dr. Balogh János r. vezérőrnagy az új országos rendőrfőkapitány

**A MAGYAR BÜNÜLDÖZŐK SZAKMAI EGYESÜLETÉNEK
TUDOMÁNYOS-SZAKMAI FOLYÓIRATA**

Megjelenik: félévente

Elektronikus megjelenés: <http://www.bunuldozok.hu/magyar-bunuldozo.aspx>

Kiadja:	Magyar Bűnűldözők Szakmai Egyesülete
Felelős kiadó:	Jakab György elnök
Szerkeszti:	a Szerkesztőbizottság
Elnök-főszerkesztő:	Dr. Pongrácz Alex PhD.
Főszerkesztő-helyettes:	Hóbor Zsolt
Szerkesztőbizottság tagjai:	Prof. Dr. Blaskó Béla PhD. ny. r. vezérőrnagy Dr. Bócz Endre CSc. Dr. Kovács Lajos ny. r. ezredes Dr. Lakatos János ny. r. ezredes
Szerkesztőség:	1048 Budapest, Külső Szilágyi út 120. Telefon: +36 (30) 378-1119 Telefax: +36 (1) 380-9694 E-mail: press.bunuldozo@gmail.com
Nyomdai munkák:	Palatia Nyomda és Kiadó Kft. Győr
Lapnyilvántartási szám:	163/0474/2/2010 HU ISSN 2061-8727 (nyomtatott) HU ISSN 2062-1078 (online)

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A lap olyan írásokat közöl, melyek a bűnűldözési szakterület problémáival, a szakterületet befolyásoló jogalkotási kérdésekkel foglalkoznak, és a társadalmi devianciákat, a bűnűldözés problémakörét kriminalisztikai, kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi és rendészeti szempontból elemzik, értékelik. ♦ A szerzők szakmai véleményét a lap híven közli, azok tartalmáért teljes mértékben a szerző felel, ezért a közölt tanulmányokban megjelenő vélemények és következtetések nem feltétlenül azonosak a lapalapító véleményével. ♦ A szerkesztőség – az érdemi mondanivaló érintetlenül hagyása mellett –, fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására és tipografizálására. ♦ A szerkesztőségnek nem áll módjában a kéziratokat megőrizni, és visszaküldeni. ♦ A szerkesztőség másodközlést alapvetően nem vállal.

Szépvölgyi Enikő¹³⁵

***A szigorított őrizet, avagy egy fejezet a határozatlan
tartamú intézkedések köréből a XX.
századi Magyarországon***

1. BEVEZETÉS

Napjainkban a visszaeső bűnelkövetők kategóriája nem ismeretlen fogalom, azonban a magyar büntető anyagi jogban nem volt mindig ekképp. Ennek ellenére a megrögzött bűnelkövetők pusztá léte és az ellenük való küzdelem a társadalom valós kihívását jelentették mindig is. A társadalom egészére ugyanis a szokásszerű büntetések éppoly hatást gyakoroltak, mint a paraziták a szervezetre: csekély számban zavaróak, kellemetlenek, tömegesen azonban megsemmisítő, romba döntő hatást képesek kifejteni.¹³⁶

Jelen tanulmány a szokásszerű, visszaeső bűnelkövetőkkel szemben alkalmazott joghátrányok egyikével, a szigorított őrizettel foglalkozik, mely egy határozatlan tartamú intézkedés képében megjelenő eszköz volt a többszörös visszaesők elleni büntetőjogi küzdelemben az 1970-80-as években. A visszaesőkkel szembeni határozatlan tartamú intézkedés azonban nem a szocialista büntetőjog találmánya volt, intézménytörténeti előzményei a XX. század elejéig nyúlnak vissza. Így tanulmányom kitér ezeknek az előzményeknek a rövid ismertetésére, emellett a visszaesők büntetőjogi szabályozásának fejlődésével is foglalkozik annak érdekében, hogy átfogó és érthető képet adjon a témáról szolgáló jogintézményről.

2. INTÉZMÉNYTÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK A POLGÁRI KOR BÜNTETŐJOGÁBÓL

A szabályozás igénye a visszaeső – megrögzött – társadalomra veszélyes bűnelkövetőkkel szemben a XIX. században merült fel, ekkor még kezdetleges formában. A XX. századra már egészen világossá vált, hogy a klasszikus büntetőiskola tettel arányos, megtorló büntetései nem képesek a visszaeső bűnelkövetők számának növekedését megakadályozni, illetve szükséges a bűnelkövetői csoport külön kezelése és

¹³⁵ A szerző a Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának jogász szakos hallgatója.

¹³⁶ Irk Albert: *A közveszélyes munkakerülők*. In *Budapesti Hírlap*, 193/114. szám, 1-2. o.

rájuk vonatkozó speciális rendelkezések kialakítása. „A visszaesők, a szokásszerű bűnözők elleni fellépés egész Európa problémája volt ezekben az időkben.”¹³⁷

Polgári korunk kiemelkedő büntetőjogi munkája, a Csemegi Kódex¹³⁸ korának későszülött gyermeke volt. A klasszikus iskola tanai szellemében született, végső soron „egy, már a törvény keletkezésekor is letűnőben lévő büntetőjogi szemlélet utolsó, fényes fellobbanása” volt.¹³⁹ A megrögzött büntetésekről mindössze a körben szólt, hogy meghatározott büntettet vagy vétséget elkövető visszaesőket kizárta a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből, az általános részben azonban nem határozta meg a visszaeső bűnelkövetők fogalmát.¹⁴⁰

A Kódex hiányosságainak pótlására különböző elméletek születtek, összességében a határozatlan tartamú biztonsági intézkedések bizonyultak jó megoldásnak, megteremtve a gyakorlatias, szükséges és célszerű fellépés lehetőségét.¹⁴¹ A XX. század elején a pozitivista büntetőjogi iskola a tettesre összpontosított, céljá vált az elkövető átnevelése, a különösen veszélyes bűnelkövetői kategóriák esetében pedig az ártalmatlanná tétel tűnt megfelelő megelőzési módnak. Az említett törekvéseknek elegendő időbeli keretet a határozatlan tartamú szabadságot elvonó, korlátozó büntetőjogi intézkedések teremtettek.¹⁴² A határozatlan tartamú szankciók nem kizárólag a múltbéli tettekre válaszoltak, hanem a jövőre vonatkozóan az elkövető személyében rejlő kockázatot orvosolták.¹⁴³

Nagy Ferenc műve nyomán a büntetőjogi intézkedéseket három nagy korszakra osztva célszerű vizsgálni, ezt a felosztást követi jelen tanulmány is a határozatlan tartamú intézkedések vonatkozásában. Az első korszak az első világháború végéig terjed; a második a két világháború közötti éveket öleli fel; az utolsó korszak pedig a

¹³⁷ Mezey Barna: *A határozatlan tartamú szabadságvesztés intézményének bevezetése Magyarországon*. In *Jogtörténeti Értekezések*, Budapest, 1983, 91. o.

¹³⁸ 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről, a továbbiakban: Csemegi Kódex.

¹³⁹ Ries István – Auer György: *A hatályos büntetőjog szabályai*. M. Igazságügyminisztérium Kiadványa, Budapest, 1947, 3. o.

¹⁴⁰ Csemegi Kódex 49. § 2. pont.

¹⁴¹ Horváth Tibor: *A büntetési elméletek fejlődésének vázlata*. Akadémiai kiadó, Budapest, 1981., 209-210. o.

¹⁴² Balogh Jenő: *A társadalom hathatósabb védelme a közveszélyes büntettek ellen*. In *Athenaeum*, 1908/17. kötet, Budapest, 1908, 129-139. o.

¹⁴³ Finkey Ferenc: *Büntetéstan problémák*. Sylvester irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest, 1933, 181-185. o.

második világháború utáni szocialista időszakra tehető.¹⁴⁴ Mivel a tanulmány témája egy harmadik korszakba illeszkedő joghátrány, ezért az első két korszakkal a jelen írás csak annyiban foglalkozik, amennyiben a korábbi intézménytörténeti előzmények azt indokolják. Markója Imre szavait idézve „a hagyományok ereje a büntetőjogban nem csekély.”¹⁴⁵ S valóban, a szokás megragadható jelen esetben a visszaeső bűnelkövetőkkel szembeni fellépés igényében, ennek az igénynek az intézkedés, mint szankció megjelenési formájában, továbbá a szankció határozatlan tartamában egyaránt.

Az intézkedések első korszakába illeszthető hazánkban a dologház intézménye, melyet az 1913. évi X. törvénycikk vezetett be. A dologház eredetileg a közveszélyes munkakerülőkre javító-nevelő hatást gyakorló szankció volt, a jogintézményt bevezető törvény azonban túlnyúlt ezen, és a visszaesőkre irányultan is tett reform lépéseket. Ez a joghátrány a munkakerülésből csavargó vagy egyébként munkakerülő életmódot folytató visszaeső bűnelkövetőkkel szemben alkalmazható 1-5 évig terjedő relatív határozatlan tartamú intézkedés volt.¹⁴⁶ Az első világháború és annak következményei hátráltatták a reformok gyakorlatba történő átültetését, a hatékony fellépés jogi és intézményi kiépítését. A csökevényes kiépülés ellenére azonban 1950-ig létező jogintézményről volt szó, a kalocsai női dologház fogolytörzskönyve is ezt támasztja alá, abban ugyanis nyomon követhető, hogy egészen a jogintézmény megszüntetéséig utaltak női elkövetőket ebbe a büntetésvégrehajtási intézetbe.¹⁴⁷

A magyar büntető anyagi jogba a megrögzött büntetett fogalmát az 1928. évi X. törvénycikk vezette be.¹⁴⁸ A törvényjavaslat körül éles viták dúltak, jellemzően a visszaesőkre alkalmazott szigorított dologház relatív határozatlan tartamát támadták ezek során. Ennek ellenére a javaslatot elfogadták, így megvalósult a határozatlan tartamú elítélés lehetősége a visszaeső bűnelkövetőkre vonatkozóan.¹⁴⁹ A szigorított dologház egy büntető, biztonsági természetű intézkedés volt, mely csupán nevében

¹⁴⁴ Nagy Ferenc: *Intézkedések a büntetőjog szankciórendszerében*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1986, 93-96. o.

¹⁴⁵ Markója Imre: *Nyitóelőadás*. In *Jogász Szövetségi Értekezések*. MJSZ, Budapest, 1979, 8. o.

¹⁴⁶ 1913. évi XXI. törvénycikk a közveszélyes munkakerülőkéről, 6. és 10. §.

¹⁴⁷ Lásd: MNL Bács-Kiskun Megyei Levéltára, VII. 102 fondszám alatt a kalocsai női dologház fogolytörzskönyve.

¹⁴⁸ 1928. évi X. törvénycikk a büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról, a továbbiakban: II. Büntetőnovella.

¹⁴⁹ Az 1927. évi január hó 25-ére összehívott Országgyűlés nyomtatványai, 1927, Pesti könyvnyomda és Részvénytársaság, Budapest.

hasonlított a dologházhoz. Ezért semmiképp sem helytálló annak továbbfejlesztett változataként tekinteni rá, eleve eltérő büntetőpolitikai célok szellemében alkalmazták azokat. A megrögzött bűntettesek rendes, a társadalom hasznos tagjává nevelésnek az eszméjéről továbbra sem mondtak le, ez a cél azonban másodlagossá vált az elszigetelés és ártalmatlanná tétel mellett.¹⁵⁰ A két intézkedés egészen megszüntetésükig párhuzamosan létezett egymás mellett, vagyis a szigorított dologházi szabályozás nem a dologházi helyébe lépett.¹⁵¹ Az anyagi jogban mindaddig hiányzó megrögzött bűntettes fogalmát a törvénycikk határozta meg: megrögzött elkövető az élet, a szemérem vagy a vagyon ellen különböző időben és egymástól függetlenül legalább három bűntettet elkövető tettes, aki az utolsó és az azt közvetlenül megelőző bűntettet öt éven belül üzletszerűen vagy a bűncselekmények elkövetésére állandó hajlamot mutató módon követte el és a törvény értelmében halálbüntetés kiszabásának nincs helye vele szemben.¹⁵² Intézkedés mivolta ellenére a szigorított dologház tartalmazott büntetési elemeket, melyek az időtartam és a jogkövetkezményi oldalról ragadhatók meg leginkább. Relative határozatlan joghátrány volt, a törvénycikk csupán a legrovidebb tartamát határozta meg az intézkedésnek, ez 3 évnél kevesebb nem lehetett.¹⁵³ A harmadik év leteltét követően fordulhatott az elítélt az igazságügyminiszterhez és ekkor kérhette feltételes elbocsátását. Kétséges volt tehát a tényleges hossza az intézkedésnek, szigorú joghátrányt s teljes szakítást jelentett a klasszikus büntető jogdogmatika garanciális tételeivel.¹⁵⁴ Jogkövetkezményi szempontból a fegyház jogkövetkezményével egyezett, ezért nem véletlen, hogy „egy újfajta, kissé igazságtalan — hisz nem tettarányos, hanem „veszélyesség” miatt alkalmazott — szabadságvesztés-büntetésnek tekintette” mind a közvélemény mind a joggyakorlat.¹⁵⁵

¹⁵⁰ Indokolás a büntető törvények kiegészítéséről és egyes rendelkezéseinek módosításáról, valamint a büntető igazságszolgáltatás további egyszerűsítéséről szóló törvényjavallathoz in Az 1927. évi január hó 25-ére összehívott Országgyűlés nyomtatványai, Képviselőházi irományok, III. kötet 80. szám, 1927, Pesti Könyvnyomda és Részvénytársaság, Budapest.

¹⁵¹ 1950. évi 39. törvényerejű rendelet a büntetőtörvénykönyv általános részének hatálybaléptetéséről, 2. §.

¹⁵² 1928. évi X. törvénycikk a büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról, 36. §.

¹⁵³ 1928. évi X. törvénycikk a büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról, 39. §.

¹⁵⁴ Gönczöl Katalin: *Bűnös szegények*, 1991, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 32. o.

¹⁵⁵ Kabódi Csaba-Mezey Barna: Börtönügy az imperializmus korában in *Módszertani füzetek*, Szikra Lapnyomda, Budapest, 1987/3. szám, 48. o.

3. A HAZAI BÜNTETŐJOGI SZABÁLYOZÁS A VISSZAESŐ BÜNELKÖVETŐKRE VONATKOZÓAN A SZOCIALIZMUS ÉVEIBEN 1974-IG

A korábbiakban ismertetett korszakolást tekintve a tárgyalt utolsó szakaszba illeszthető a szigorított őrizet jogintézménye. A korszakot annak fényében kell megítélni, hogy a második világháborút követően a szovjet típusú állammá válás rányomta bélyegét mind a jogalkotásra mind a jogalkalmazásra. „Kialakultak a volt Szovjetunióban azok az ideológiai, filozófiai, politikai kategóriák, fogalmak” melyek szétterjedve egyfajta kötelező irányként szolgáltak a szocialista berendezkedésű államok számára.¹⁵⁶ A visszaesőkre vonatkozó szabályozást is megérintette a szocialista jogalkotás szele, a Btá-t¹⁵⁷ hatályba léptető 1950. évi 39. törvényerejű rendelet 2. §-a hatályon kívül helyezett számos korábbi jogszabályt, köztük az 1913. évi X. törvénycikket és a II. Büntetőnovella szigorított dologházra vonatkozó rendelkezéseit is. A Btá általánosan nem tért ki a visszaeső bünelkövetőkre, a szabályozás ez irányban nemhogy lelassult volna, hanem egészen a Csemegi Kódex Különös Részéhez tért vissza, mivel még a külön törvényekben lévő szokásszerű bünelkövetőkre vonatkozó rendelkezéseket is hatályon kívül helyezték.

A Btá hatálybalépését követő években fokozatos differenciálás indult meg, s ez a visszaesők vonatkozásában egy szigorúbb és merevebb büntetési rendszert jelentett.¹⁵⁸ A szabályozásban előrelépés az 1961-es büntetőtörvénykönyvvel következett be.¹⁵⁹ A törvénykönyv már az általános részi szabályok között, pontosabban az értelmező rendelkezéseknél elhelyezve határozta meg a visszaeső bünelkövető fogalmát: visszaeső, akit a büntett elkövetését megelőzőleg szándékosan elkövetett ugyanolyan büntettéért már szabadságvesztésre ítélték, és a büntetés kiállításától vagy végrehajthatósága megszűnésétől az újabb büntett elkövetéséig öt év még nem telt el.¹⁶⁰ A különös visszaesés fogalmát nem ismerte a törvénykönyv, csupán az idézett általános alakzatot használta, azonban a fogalom nem volt következetes.

¹⁵⁶ Blaskó Béla: *A bűnösség büntetőjogi, büntető-jogtudományi problémái*. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004, 36. o.

¹⁵⁷ 1950. évi II. törvény a büntetőkönny általános részéről.

¹⁵⁸ Fonyó Antal: *Büntetési rendszerünk fejlődése a felszabadulás után*. In *Jogtudományi Közlöny*, 1975/ 3.-4. szám, 192-198. o.

¹⁵⁹ Az 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről, a továbbiakban: 1961-es Btk.

¹⁶⁰ 1961-es büntetőtörvénykönyv 15. §-a.

A gyakorlat nem volt elégedett a szabályozás állapotával és indokoltak vélte a kriminológiai kutatásokban nyert eredményeket értelmezni. A Legfelsőbb Bíróság 6. számú irányelve foglalkozott a visszaeső bűnelkövetőkkel nyomatékosabban. A kriminológiai visszaesés fogalmát értelmezte és használta, továbbá a büntetéskiszabási gyakorlat súlyosítását támogatta velük szemben. Azonos, hasonló jellegű bűncselekmény miatt korábban többször elítélt elkövetőket azonosította a többszöri visszaesői kategóriával. A 12. számú irányelv a súlyosító és enyhítő körülmények értékelése nyomán tért ki a visszaesőkre, s megjegyezte, hogy személyük alapos vizsgálata szükséges a szubjektív tényezők teljes megítéléséhez.¹⁶¹

4. A HATÁROZATLAN TARTAMÚ INTÉZKEDÉSEK ÚJRAFELFEDEZÉSE A VISSZAESŐ BŰNELKÖVETŐKKEL SZEMBEN

A visszaeső bűnelkövetőkkel szemben alkalmazott jogkövetkezmények kapcsán az államok két nagy csoportját különíthetjük el: ismert a monista, egynyomú és a dualista, kétnyomú rendszert alkalmazó államok köre. A monista rendszer vagy kizárólag büntetés, vagy kizárólag intézkedés foganatosítását, a dualista rendszer pedig a büntetés és intézkedés egymás melletti, illetve egymás utáni alkalmazását jelentette. A szocialista országok többségében a monista rendszer működött, Lengyelország és Magyarország kakukktojásnak számítottak ebből a szempontból, mivel a kétnyomú rendszer keretében alkalmaztak biztonsági intézkedéseket a büntetések mellett.¹⁶²

1969-ben megjelenő publikációjával Gárdai Gyula és Vígh József valóságos lavinát indítottak el, újra felelevenítették a magyar büntető anyagi jogban már ismert határozatlan tartamú szankció gondolatát. A szerzők a determinista koncepció talaján állva javaslatot tettek a büntetés generális és speciális prevenciók céljának egyértelmű megfogalmazására. Véleményük szerint a „szocialista kriminológia által vallott determinizmus lényege röviden abban foglalható össze, hogy az ember minden múltbeli magatartása determinált, a jövőbeni pedig determinálható. Ez az alapja minden pe-

¹⁶¹ Balla Lajos: *Adalékok a visszaeső bűnelkövetők megítéléséhez a magyar büntetőjogban.* http://debreceniitotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/visszaesobunelkovetok.pdf (Letöltés: 2018. 03. 19)

¹⁶² Nagy Ferenc: *Szabadságelvonással járó intézkedések a veszélyes visszaeső bűnelkövetőkkel szemben.* In *Jogtudományi Közlöny*, 1983/2. szám, 91. o.

dagógiai tevékenységnek, s ez nyújthat tudományos megalapozást az igazságszolgáltatásnak is.¹⁶³ A determinista koncepciót alkalmazhatónak látták a büntetési rendszerben, mivel ezzel a generális prevenció mellett a büntetés céljának egyedi vetülete is érvényesülhetett volna, a speciális prevenció pedig a megrögzött bűnelkövetők társadalmi alkalmazkodásához és a visszaesések számának csökkenéséhez járult volna hozzá véleményük szerint.¹⁶⁴

A „relatív határozatlan tartamú büntető jogkövetkezmények az élet realitásává váltak” a szigorított őrizet jogintézményének a megteremtésével, melynek maximális tartamát a jogalkotó 5 évben határozta meg.¹⁶⁵ Az intézkedés az 1974. évi 9. törvényerejű rendelettel került a joghátrányok anyagi jogi palettájára. A tettes büntetőjog elvét követő, limitált védelmi intézkedés az elkövető személyében rejlő kockázatra reagált, s határozott tartamú szabadságvesztés letöltését követően került sor a végrehajtására.¹⁶⁶ Célzott bűnelkövetői csoportként a társadalomra különösen veszélyes, korábban többször szabadságvesztésre ítélt olyan bűnelkövetőket jelölte meg, akikkel szemben a korábbi büntetések nem bizonyultak elég visszatartó tényezőként.¹⁶⁷ Jogi kísérletezésnek tekintette László Jenő cikkében az 1974. évi 9. tvr-t. Ezt a kodifikációs módszert egy eszköznek nevezte a jogalkotás kezében, mely úgy mond arra szolgált, hogy egy új jogintézmény hatásfokát és alkalmazhatóságát élesben teszteljék. Ezt a kísérleti jelleget volt hivatott alátámasztani az, hogy már zajlott az új büntető törvénykönyv kodifikációja, továbbá nem az 1961-es büntető törvénykönyvbe illesztették, hanem törvényerejű rendeletben hívták életre a jogintézményt.¹⁶⁸

A tvr. indokolásában kifejtettek alapján a bűnüldözés és a bűnmegelőzés legfontosabb feladatává vált a visszaeső bűnelkövetők számának csökkentése. A „szélsőségesen tettes-centrikus büntetőfelelősség érvényesítésére” szolgált az intézkedés, célzott bűnelkövetői csoportként a társadalomra különösen veszélyes, korábban többször szabadságvesztésre ítélt olyan bűnelkövetőket jelölte meg, akikkel szemben a korábbi büntetések nem bizonyultak elegendő visszatartó erőként.¹⁶⁹

¹⁶³ Gárdai Gyula – Vigh József: *Észrevételek büntetési rendszerünk problémáihoz*. In *Magyar jog*, 1969/10. szám, 578. o.

¹⁶⁴ Uo. 576 – 583. o.

¹⁶⁵ Sárkány István: *A szigorított őrizet ellentmondásai*. In *Belügyi szemle*, 1985/11. szám, 56. o.

¹⁶⁶ Györgyi Kálmán: *A büntetés kiszabás elvi kérdései és a kodifikáció*. In *Jogtudományi Közlöny*, 1977/3. szám, 130. o.

¹⁶⁷ Gönczöl: *i.m.* 98. o.

¹⁶⁸ László Jenő: *A büntetőjog reformja*. In *Jogtudományi Közlöny*, 1982/10. szám, 754-764. o.

¹⁶⁹ Gönczöl (1991): *i.m.* 98. o.

A tvr. hatálybalépését követően¹⁷⁰ a szigorított őrizet rövidesen kutatás tárgyává vált. Az Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet, az Igazságügyi Minisztérium és a Büntetésvégrehajtási Országos Parancsnokság Tudományos Csoportja 1976-ban folytatott közös kutatást a sopronkőhidai fegyházban az intézkedés végrehajtási gyakorlatáról. Összesen 200 fő keretében vizsgálták a különösen veszélyes visszaesői minőség jellemzőit. A visszaesők általában vagyon elleni bűncselekmények elkövetésére mutattak hajlamot, életkor szerinti megoszlásban a 40 év alattiak voltak többségben. A karrierbűnözői mivolt nem minden esetben indult el már egészen fiatalkorban, érdekessége ugyanis a vizsgálatnak az a megállapítás, miszerint több mint 10%-a az elkövetőknek felnőttkorban lépett a bűnözés útjára, s gyors mélyzuhanás után hamar a visszaesők között találta magát.¹⁷¹

Az 1970-es évek végén a szigorított őrizet szabályozásának korábban említett kísérleti jellege megszűnt és egy szilárdabb alapra helyezve az új Btk-ba integrálódott az intézkedés.¹⁷² A törvény. kiemelkedő jelentőségű volt a visszaesők szabályozásában, 3 különböző kategóriát határozott meg: a visszaesőket, a különös visszaesőket és a többszörös visszaesőket. „Kriminológiai értelemben a visszaesés kérdését a törvény rendbe tette.”¹⁷³ Az új Btk ezzel betöltötte a Csemegi Kódex óta tátongó űrt és már a gyakorlati igényeknek megfelelő fogalmakat tartalmazott.

4. A SZIGORÍTOTT ŐRIZET KEZDETI ÉS KIFORROTT SZABÁLYOZÁSÁNAK ÖSSZEVETÉSE

A következő táblázatban a szigorított őrizet kezdetleges, kísérleti jellegű szabályozását vettem össze a Btk.-ban szereplővel. A Btk. már egy továbbfejlesztett változatát tartalmazta a jogintézménynek, mely a kezdeti verzióhoz képest korlátozta az alkalmazási kört. A megelőzés céljának jogpolitikai eszközei is változtak: a tvr.-ben a visszatartás, a Btk.-ban már a nevelés dominált.¹⁷⁴ Arra a kérdésre, hogy az eltérések pontosan miben is nyilvánultak meg, az alábbiak adnak választ.

¹⁷⁰ A tvr. 1974. július 1-től lépett hatályba és azokra volt alkalmazható, akik az újabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt ezen időpontot követően követték el.

¹⁷¹ Tavassy Tibor: *Ankét a szigorított őrizetbe utalt különösen veszélyes visszaesők körében végzett kriminológiai kutatásról*. In *Jogtudományi Közlöny*, 1978/3. szám, 164-172. o.

¹⁷² 1978. évi IV. törvény Büntető törvénykönyvről.

¹⁷³ Jogi, igazgatási és igazságügyi bizottság 1978. december 13-i üléséről készült jegyzőkönyv, Magyar Parlamenti Gyűjtemény, Országgyűlési Könyvtár, Szakács Ödön hozzászólása, 95. o.

¹⁷⁴ Sárkány István: *Szigorított őrizet a gyakorlatban*. In *Belügyi szemle*, 1985/9. szám, 41. o.

Szigorított őrizet		
	1974. évi 9. tvr.	1978. évi IV. tv.
személyi hatály	különösen veszélyes visszaeső	többszörös visszaeső
bűncselekmények	• államigazgatás és igazságszolgáltatás elleni • a közbiztonság és közrend elleni • személy elleni • a család az ifjúság és a nem erkölcs elleni • vagyon elleni - szándékos bűncselekmények	• élet, a testi épség és az egészség elleni • a nem erkölcs elleni • a hivatalos személy • a közbiztonság elleni • a vagyon elleni - szándékos bűncselekmények • garázdaság • közbiztonság elleni visszaesés
objektív feltételek	• korábban már legalább háromszor együttesen legkevesebb háromévi szabadságvesztésre ítélték • utolsó büntetésének kiöltésétől vagy annak végrehajthatóságának megszűnésétől számított öt éven belül ismét elköveti a felsorolt bűncselekmények valamelyikét • és emiatt legalább egyévi szabadságvesztésre ítélik, + az újabb bűncselekmény elkövetésekor hasznadik életét már betöltötte, + az ügyesnek indítványoznia kell az elrendelést	• korábban legalább háromszor, egyenként egy évet meghaladó végrehajtható szabadságvesztésre ítélték • a szándékos bűncselekmény elkövetését megelőzően visszaesőként szabadságvesztésre ítélték és az utolsó büntetés kiöltésétől vagy végrehajthatóságának megszűnésétől a szabadságvesztéssel fenyegetett újabb bűncselekménye elkövetéséig három év nem telik el • a felsorolt bűncselekmények bármelyike miatt legalább két évi szabadságvesztésre ítélik + az elkövető a bűncselekmény elkövetésekor már betöltötte hasznadik életét
szabályozó feltételek	• az elkövetett bűncselekmények körülményeiből, valamint az életmódjából megállapítható, hogy a Magyar Népköztársaság törvényes rendelkezéseivel következetesen szembelyezkedik	• az újabb bűncselekmények elkövetésének megelőzése érdekében erre az intézkedésre szükség van

1. ábra: A szigorított őrizet két időállapotának összevetése.¹⁷⁵

A törvényerejű rendeletet „nem jól csináltuk meg, mert lehetőséget ad arra, hogy – bocsánatot kérek a kifejezésért – minden piti visszaeső bűndözöt be lehessen juttatni a szigorított őrizetbe.” A Btk.-ról szóló törvényjavaslat bizottsági megvitatása során így vélekedett Markója Imre a korábbi szabályozásról, s az intézkedés alkalmazhatósági lehetőségét valójában leszűkítették.¹⁷⁶

¹⁷⁵ A Szerző saját szerkesztése az 1974. évi 9. tvr. és az 1978. évi IV. törvény nyomán.

¹⁷⁶ Jogi, igazgatási és igazságügyi bizottság 1978. december 13-i üléséről készült jegyzőkönyv, Magyar Parlamenti Gyűjtemény, Országgyűlési Könyvtár, Markója Imre hozzászólása, 21. o.

A személyi hatály esetében eszközölt módosítás feltűnő, ugyanakkor valójában csaknem azonos bűnelkövetői kategóriát fedett le mindkét rendelkezés. A tvr. még a különösen veszélyes visszaeső, a Btk. pedig a többszörös visszaeső fogalmát használja. A különös jelző akár félrevezető is lehetne, tekintve, hogy a Btk.-ban már kifejezetten meghatározták a különös visszaeső fogalmát, a tvr.-ben használt kifejezés azonban a többszörös visszaesők meghatározásának feleltethető meg. Ez a következtetés a korábbi elítélésekből és a tárgyi hatály alá tartozó bűncselekmények hasonlóságából vonható le. A tárgyi hatály némiképp módosult, 1978-ra olyan új bűncselekményeket vontak alá, mint a kábítószerrel visszaélés és a garázdaság. A személy elleni bűncselekmények esetében szűkítette a jogalkotó azon eseteket, amelyeknél szigorított őrizet elrendelhető volt.

Közös a tvr. és a Btk. rendszerében, hogy objektív és szubjektív feltétel fennállásától függött az intézkedés kiszabhatósága. Emellett (a táblázatban + jellel jelölve) életkori korhatárt is megszabott a jogalkotó mindkét időállapotban, illetve a tvr. esetében ügyési indítványhoz kötötte az intézkedés alkalmazhatóságát, ez a kitétel a későbbi szabályozásban azonban már nem szerepelt.¹⁷⁷ Az elkövető korábbi bűncselekményeiért legalább háromévi szabadságvesztésre ítéletét mindkét szabályozás megkívánta, két ponton azonban eltérést mutatott ez a feltétel. Először is a tvr. háromszori elítélésre összesen 3 évi szabadságvesztést követelt meg, így akár az a helyzet is előfordulhatott, hogy az elkövető 2 kisebb súlyú és egy jelentősebb bűncselekmény elkövetése miatt ítélenek szigorított őrizetre, mivel nem kellett, hogy az egyes elítélések tartama egyenként haladja meg az 1 évet. A Btk. ezen változtatott, a korábbi legalább 3 bűncselekményéért egyenként legalább 1 éves, végrehajtandó szabadságvesztésre kellett ítélnék az elkövetőt ahhoz, hogy ez az objektív feltétel teljesüljön. Másodsorban a Btk. szerint kizárólag a korábbi végrehajtandó szabadságvesztésre ítéleket lehetett figyelembe venni. A szigorított őrizet nem a kis súlyú bűncselekmények, hanem a notóriusan elkövetett, nagyobb súlyúak szankcionálására szolgáló intézkedés volt, a Btk. a jogintézmény félreértelmezésére okot adó körülményt szüntette meg a következetesebb előírásaival.

Az újabb és a korábbi bűncselekmények elkövetése közti időköz tekintetében a tvr. 5 éves időtartamát a Btk. lezállította 3 évre. Ez a változtatás ismét egy szűkítést

¹⁷⁷ 1974. évi 9. tvr. 2. § (2) bek. illetve lásd BH1977. 431.

jelentett, csakis azon bűnelkövetőket lehetett ezek után az intézkedés hatálya alá vonni, akik viszonylag nagyobb hajlamot mutattak a bűnözés irányába. Az újabb bűncselekmény miatt a tvr. az elkövető legalább 1 éves szabadságvesztésre ítélését írta elő, a Btk. ezt az objektív feltételt már 2 évben határozta meg. Ez a felemelt tartam is egy garanciális sorompót ültetett be a rendszerbe, azt már csak a kellő tárgyi súllyal bíró bűncselekményt elkövetők léphették át.

A szubjektív feltétel a bíróság mérlegelésén múló kitétel volt, melynek vizsgálata során az elkövető életmódját, a korábbi előéletét, és a személyében rejlő kockázatot kellett figyelembe vennie a jogalkalmazónak. Bár a megfogalmazás eltért, a gyakorlatban az egyénben rejlő társadalmi veszélyességének vizsgálatát hordozta magában a tvr. és a Btk. rendelkezése egyaránt.

5. A SZIGORÍTOTT ŐRIZET A BÍRÓSÁGI GYAKORLATBAN BH-K ALAPJÁN

„Minthogy a szigorított őrizet elrendelésénél az elbírálás alatt álló cselekményen kívül nagy jelentőségű az elkövető múltbeli magatartásának, előéletének értékelése: tartathatatlanság és a törvény sérelmével jár, ha e vonatkozásban más bíróságok előtti eljárásban különböző értékelés alapján, eltérő álláspontot tükröző határozatok születnek.”¹⁷⁸ A BH-k vizsgálatát a jogegységesítésben betöltött szerepük miatt tartottam indokoltnak a szigorított őrizet gyakorlati alkalmazása szempontjából. A fejezetben olvasható megállapításokat az első fokon eljáró bíróságok gyakorlatára szűkítve értelmeztem, a kapott információk 39 BH anyagából származnak.¹⁷⁹

A vizsgálat során a következő kérdéseket tettem fel, s ezekre kerestem választ:

1. Hányszoros elítéltekkel szemben került alkalmazásra a szigorított őrizet?
2. Milyen bűncselekmény elkövetése szolgált alapjául a szóban forgó eljárásoknak?
3. Helyesen döntött-e az elsőfokú bíróság a szigorított őrizet kiszabásának, illetve ki nem szabásának tekintetében?

¹⁷⁸ BH1978. 240.

¹⁷⁹ Vizsgált BH-k: BH1975. 110., BH1975. 163., BH1975. 300., BH1975. 301., BH1975. 406., BH1976. 143., BH1976. 200., BH1976. 252., BH1976. 349., BH1976. 382., BH1976. 426., BH1976. 427., BH1976. 428., BH1976. 488., BH1976. 489., BH1977. 101., BH1977. 225., BH1977. 430., BH1977. 431., BH1978. 6., BH1978. 109., BH1978. 187., BH1978. 240., BH1979. 10., BH1979. 349., BH1979. 356., BH1981. 263., BH1982. 81., BH1982. 402., BH1983. 143., BH1983. 180., BH1984. 174., BH1984. 382., BH1985. 167., BH1985. 378., BH1986. 127., BH1987. 115., BH1987. 300., BH1988. 385.

5.1. Hányszoros elítéltekkel szemben került alkalmazásra a szigorított őrizet?

Ahhoz, hogy a szigorított őrizet egyáltalán szóba jöhessen konkrét ügyben alkalmazandó intézkedésként az objektív feltételeknek fenn kellett állniuk. Az egyik ilyen kritérium volt a korábbi bűncselekmények miatti legalább háromszoros elítélése az elkövetőnek. 28 BH vonatkozásában találtam pontos adatokat a korábbi elítélések számára, az alábbi táblázat ennek eredményeit mutatja.

elítélés- sek	3	4	5	6	8	9	10	11	15	16	26
száma/ fő	2	6	4	6	1	1	1	3	2	1	1

2. ábra: A szigorított őrizetbe utaltak korábbi elítéléseinek száma.¹⁸⁰

Mivel 28 ügy kapcsán nem lehet általánosítani, ilyen jellegű megállapításokat nem is tennék, az azonban jól látszik, hogy az intézkedés fő csapásvonalába a minimum 4-6 bűncselekményt elkövető egyének tartoztak. Több mint 10 korábbi elítélést magukénak vallhatók 25%-át tették ki a vizsgálatban érintett elkövetőknek, számuk tehát nem volt kimagasló. Egy elkövető vonatkozásában kirívóan magas számot mutatott a korábbi elítélések száma, ez pontosan 26 korábbi elítélést jelentett, ez azonban hangsúlyozottan egyedi jelenségnek számított.¹⁸¹

6.2. Milyen bűncselekmények elkövetése szolgált alapjául a szóban forgó eljárásoknak?

Megállapítható, hogy 39 eset 74%-ban vagyron elleni bűncselekmények képezték az eljárás tárgyát. Lopásról 25, rablásról 3, csalásról 1 esetben szólt az eljárás. Ezekkel a bűncselekményekkel halmazatban állt hivatalos személy elleni erőszak 3, kifosztás pedig 1 esetben.

Emberölés 3, emberölés kísérlete 1, erőszakos közöszülés 2, erőszakos természet elleni fajtalanság 1 alkalommal képezte az eljárás alapját. A szigorított őrizet a fenti

¹⁸⁰ Szerző saját szerkesztése a vizsgált BH-k alapján.

¹⁸¹ BH1975. 163.

számok értelmében főként a vagyon elleni bűncselekményt elkövetők szankciójává vált, ebben a körben is a lopások száma volt kiugróan magas.

6.3. Helyesen döntött-e az elsőfokú bíróság a szigorított őrizet kiszabásának, illetve ki nem szabásának tárgyában?

Az eljáró elsőfokú bíróságok gyakorlatában a következő opciók fordultak elő:

- 13 esetben elrendelték a szigorított őrizetet és teljes mértékben betartották az anyagi és eljárásjogi normákat is. Ezek közül 1 esetben elrendelte a bíróság az intézkedést, ugyanakkor életfogytig tartó szabadságvesztésbüntetés mellett nem volt értelme a szigorított őrizet kiszabásának.¹⁸²
- 4 esetben elrendelték az intézkedést, volt is alapja ennek, mivel fennálltak a feltételek, azonban az eljáró bíróságok eljárásjogi szabályszegést követtek el.
- 3 esetben megalapozatlan ítéletben rendelték el az intézkedést.
- 6 esetben az objektív feltételek fennállásának hiányában rendelték el a terhelt szigorított őrizetét az eljáró bíróságok.
- 8 esetben nem rendelték el az intézkedést a szubjektív feltétel meglétének hiányára hivatkozva, holott az intézkedésnek feltételei fennálltak a felsőbb bíróság megítélése szerint.
- 2 esetben az ideiglenes elbocsátás megszüntetését követően került sor az új eljárásra, amelyben tévesen nem rendelték el az elkövető szigorított őrizetét.
- 3 esetben nem szabták ki ezt az intézkedést, annak ellenére, hogy helye lett volna, és megfelelő indokolást sem adtak a mellőzés okáról, illetve a feltételeket sem vizsgálták kimerítően.

¹⁸² Lásd: BH1987. 300. illetve Steffler Sándor: *Szigorított őrizet a gyakorlatban és de lege ferenda*. In *Magyar jog*, 1976/ 7. szám, 562. o.

6. ÖSSZEGZÉS HELYETT: A HATÁROZATLAN TARTAMÚ INTÉZKEDÉS NAPJÁNAK LEÁLDOZÁSA

Az 1980-as évek közepére-végére már a jogintézmény az általános elítélése állapítható meg. Sárkány István az 1970-es és 1980-as évek büntetőpolitikai eredménytelenségének bizonyítékeként titulálta a szigorított őrizetet és a jogállamiság elvével össze nem egyeztethetőnek tartotta, ami a jogrendszerbe „az alapvető garanciális elvek kisebb-nagyobb sérelme nélkül” nem illeszthető be.¹⁸³ A bírói kartól származó benyomásai alapján azt a következtetést vonta le, hogy a bírák sem szívesen alkalmazták ezt az intézkedést, tekintettel annak aránytalan súlyára. Mindezt a számok is alátámasztják, miszerint a Btk. hatálybalépését követően évente nem haladta meg a 100-at az ilyen elrendelt intézkedések száma.¹⁸⁴ Alkalmatlannak találta a proporionalitás és az egyéniesítés megvalósítására, szerinte az izolációs cél, a társalom védelmének érdeke tartotta életben az intézkedést.¹⁸⁵

A szigorított őrizet legnagyobb visszássága az intézkedés mivoltában keresendő. Intézkedésként került a magyar büntető anyagi jognak a szankciós palettájára, s ezt a jellemzőjét a Btk.-ban is vitte tovább. Gönczöl Katalin művében a következőképp határozta meg a jogintézmény egy lényeges vonását: „fegyházban végrehajtandó, a kiszabott szabadságvesztés végrehajtását követő intézkedés (vagy kiegészítő büntetés) volt”.¹⁸⁶ A zárójelben szereplő megjegyzésen van a hangsúly, s valóban, tekintve a szigorított őrizet jogkövetkezményi oldalát és határozatlan tartamát joggal vethető fel büntetésként történő kategorizálása.

A jogalkotóban is megfogalmazódott a kétség, hogy „azok a többszörös visszaesők, akiknél a szigorított őrizet alkalmazható, bármilyen nevelési eszközzel befolyásolhatók (e egyáltalán), mert a bűnözés életformájukká vált.”¹⁸⁷ Ezzel egyidejűleg megkezdődött a demokratikus jogállam kiépítéséhez szükséges büntetőjogi reform megindítása is.¹⁸⁸ Ezeknek a folyamatoknak az eredménye pedig az volt, hogy a Btk. 1989.

¹⁸³ Sárkány István: A büntető törvénykönyv büntetési céljai és a szigorított őrizet. In *Belügyi szemle*, 1986/11. szám, 64. o.

¹⁸⁴ Sárkány István: *Jogállam és/ vagy szigorított őrizet*. In *Magyar Jog*, 1989/ 9. szám, 803-805. o.

¹⁸⁵ Sárkány (1986): i. m. 66. o.

¹⁸⁶ Gönczöl (1991): i. m. 98. o.

¹⁸⁷ 1989. évi LIV. törvény indokolása in *Magyar Közlöny*, 1989/99. szám.

¹⁸⁸ Az 1985. évi június hó 28-ára összehívott Országgyűlés naplója, V. kötet, 1998, Budapest, 5728. o.

évi LIV. törvénnyel¹⁸⁹ történő módosítása annak hatálybalépése előtt elrendelt szigorított őrizetekre kimondta azok végrehajthatatlanságát.¹⁹⁰ Az indokolásban bukott pedagógiai módszernek tekintették mindazt, a büntetésvégrehajtásról szóló törvényerejű rendelet¹⁹¹ meghatározott, illetve több aggály is felmerült az intézkedéssel kapcsolatban: kialakította az elítéltekben a büntetőrezsimmal szembeni áldozat érzést, csökkentette a reszocializációs esélyeket és a büntetésvégrehajtást is nehéz feladatok elé állította.¹⁹²

A szigorított őrizettel kapcsolatban tehát számos, különböző oldalról jövő probléma merült fel. Egyfelől a büntetésvégrehajtási testület tagjai és maguk az elítéltek is büntetesként tekintettek rá, nem pedig intézkedésként, s végképp nem egy nevelő-javító intézményként, mely kaput jelenthetne a dolgoz, tisztességes életbe. Másfelől eleve kétséges volt, hogy arra az elkövetői csoportra, amely tagjait már legalább 4-szer ítélték el bűncselekmény elkövetése miatt hatással lehet-e egy szabadságvesztésbe oltott, szabadságelvonással járó biztonsági intézkedés. Az a plusz néhány év, mellyel az intézkedés megtoldotta a szabadságelvonást csak a családi kapcsolatok további lazulását okozta. A gyakorlat igazolta, hogy bizonyos esetekben szigorított őrizet idevagy oda, a végrehajtást követően az elkövetők ismételten a bűnözés mezejére tévedtek.¹⁹³ „A szigorított őrizet csupán a veszélyes bűnözők egy csoportjának a társadalomtól való elkülönítését valósítja meg.”¹⁹⁴ 89-ben már egyenesen irreálisnak nevezték az intézkedés eredeti célja megvalósíthatóságát, tekintettel a büntetésvégrehajtás adottságaira.¹⁹⁵

A XX. századi magyar jogtörténetben többször előfordult, hogy a megrögzött, visszaeső bűnelkövetőkkel szemben határozatlan tartamú intézkedéssel vették fel a harcot. A szabályozás megvolt, a végrehajtási feltételek már néhol hiányoztak vagy csak csökevényesen valósultak meg, ami pedig a hatásosságukat illeti, az a kifejtettek alapján erősen megkérdőjelezhető. Egyet azonban nem szabad elfelejtenünk, s ennek betartását kell szem előtt tartanunk, amikor büntetőjogi joghátrányokról van szó:

¹⁸⁹ 1989. évi LIV. törvény a Büntető Törvénykönyv módosításáról.

¹⁹⁰ 1989. évi LIV. törvény 5. § (4) bek.

¹⁹¹ 1979. évi 11. törvényerejű rendelet a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról.

¹⁹² 1989. évi LIV. törvény indokolása in Magyar Közlöny, 1989/99. szám.

¹⁹³ Lásd: BH1987. 34., BH1987. 300., BH1987. 339. és BH1988. 385.

¹⁹⁴ Az 1985. évi június hó 28-ára összehívott Országgyűlés naplója, V. kötet, 1998, Budapest, 5729.

¹⁹⁵ 1989. évi LIV. törvény indokolása in Magyar Közlöny, 1989/99. szám, 1792-93.

„a személyes szabadság egyik legsúlyosabb, állam által elkövethető sérelme a büntető eljárás alá vonás, a személyes szabadságtól megfosztás, vagy ítélet alapján történő büntetésvégrehajtás. De még itt sem mondhat le a szabadelvű az emberi méltóság védelméről, a humanizmus valamiféle, természetesen korlátozott megóvásáról és gyakorlásáról.”¹⁹⁶

IRODALOMJEGYZÉK

- Balla Lajos: Adalékok a visszaeső bűnelkövetők megítéléséhez a magyar büntetőjogban.
(http://debreceniiteltotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/visszaesobunelkovetok.pdf. Letöltés: 2018. 03. 19.).
- Balogh Jenő: A társadalom hathatósabb védelme a közveszélyes büntettek ellen. In Athenaeum, 1908/ 17. kötet, Budapest, 129-139. o.
- Blaskó Béla: A bűnösség büntetőjogi, büntető-jogtudományi problémái. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004.
- Finkey Ferenc: Büntetéstani problémák. Sylvester irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest, 1933.
- Fonyó Antal: Büntetési rendszerünk fejlődése a felszabadulás után. In Jogtudományi Közöny, 1975/ 3.-4. szám, 192-198. o.
- Gárdai Gyula – Vigh József: Észrevételek büntetési rendszerünk problémáihoz. In Magyar jog, 1969/ 10. szám, 577-583. o.
- Gönczöl Katalin: Bűnös szegények. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1991.
- Györgyi Kálmán: A büntetékiszabás elvi kérdései és a kodifikáció. In Jogtudományi Közöny, 1977/3. szám, 129-137. o.
- Horváth Tibor: A büntetési elméletek fejlődésének vázlata. Akadémiai kiadó, Budapest, 1981.
- Irk Albert: A közveszélyes munkakerülők. In Budapesti Hírlap, 193/114. szám, 1-2. o.
- Kabódi Csaba-Mezey Barna: Börtönügy az imperializmus korában. In Módszertani füzetek, Szikra Lapnyomda, Budapest, 1987/3. szám, 38-49.o.

¹⁹⁶ Mezey Barna: A polgári börtönügyi tudományosság a XIX.-XX. század Magyarországon. In Jogtörténeti Értekezések 20, Budapest, 1997, 17. o.

- László Jenő: A büntetőjog reformja. In Jogtudományi Közlöny, 1982/ 10. szám, 754-764. o.
- Markója Imre: Nyitóelőadás. In Jogász Szövetségi Értekezések.MJSZ, Budapest, 1979.
- Mezey Barna: A határozatlan tartamú szabadságvesztés intézményének bevezetése Magyarországon. In Jogtörténeti Értekezések, Budapest, 1983, 89-107.o.
- Mezey Barna: A polgári börtönügyi tudományosság a XIX.-XX. század Magyarországon. In Jogtörténeti Értekezések 20, Budapest, 1997.
- Nagy Ferenc: Intézkedések a büntetőjog szankciórendszerében. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1986.
- Nagy Ferenc: Szabadságelvonnással járó intézkedések a veszélyes visszaeső bűnelkövetőkkel szemben. In Jogtudományi Közlöny, 1983/2. szám, 88-96. o.
- Ries István, Auer György: A hatályos büntetőjog szabályai, M. Igazságügyminisztérium Kiadványa, Budapest, 1947.
- Sárkány István: A szigorított őrizet ellentmondásai. In Belügyi szemle, 1985/11. szám, 56-59.
- Sárkány István: Jogállam és/ vagy szigorított őrizet. In Magyar Jog, 1989/ 9. szám, 803-805. o.
- Sárkány István: Szigorított őrizet a gyakorlatban. In Belügyi szemle, 1985/9. szám, 41-45.
- Sárkány István: A büntető törvénykönyv büntetési céljai és a szigorított őrizet. In Belügyi szemle, 1986/11. szám, 64-67. o.
- Tavassy Tibor: Anket a szigorított őrizetbe utalt különösen veszélyes visszaesők körében végzett kriminológiai kutatásról. In Jogtudományi Közlöny, 1978/3. szám, 164-172. o.

FELHASZNÁLT JOGFORRÁSOK ÉS EGYÉB FORRÁSOK

- 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétésekről, Csemegi Kódex.
- 1913. évi XXI. törvénycikk a közveszélyes munkakerülőkről

- 1928. évi X. törvénycikk a büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról, a továbbiakban: II. Büntetőnovella.
- 1928. évi X. törvénycikk a büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról.
- 1950. évi 39. törvényerejű rendelet a büntetőtörvénykönyv általános részének hatálybaléptetéséről.
- 1950. évi II. törvény a büntetőkönyv általános részéről.
- Az 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről.
- 1978. évi IV: törvény Büntető törvénykönyvről.
- 1979. évi 11. törvényerejű rendelet a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról.
- 1989. évi LIV. törvény a Büntető Törvénykönyv módosításáról.
- Az 1927. évi január hó 25-ére összehívott Országgyűlés nyomtatványai, 1927, Pesti könyvnyomda és Részvénytársaság, Budapest.
- Az 1985. évi június hó 28-ára összehívott Országgyűlés naplója, V. kötet, 1998, Budapest.
- Jogi, igazgatási és igazságügyi bizottság 1978. december 13-i üléséről készült jegyzőkönyv, Magyar Parlamenti Gyűjtemény, Országgyűlési Könyvtár.
- MNL Bács-Kiskun Megyei Levéltára, VII. 102 fondszám alatt a kalocsai női dologház fogolytörzskönyve.